

L' ÚLTIMA BORRATXERA

De valent bufava la tramontana aquella nit á Vilaplana. Durant lo dia lo fort vent del Nort havia arrenat més d' una dotzena d' arbres y fet voleyar més d' una teula, que si no causá cap desgracia personal fou perque 'ls comptats carrers de Vilaplana no's distingian per ésser gayre concorreguts. Los pochs pagesos que s' arriscaren á sortir de «ca'seu» hauríen tingut de regular, vensuts per lo vent que, fent aixecar un pam de pols, los encegava y 'ls posava en perill d' anarsen de vint-unglas ó d' ésser aixafats per un arbre.

No poguent, donchs, travallar al camp, los caps-de-casa més aprofitats, aquells que de tant en tant amagavan una doble de quatre á dintre la márfega passaren lo dia ocupantse en feynas casuladas; los altres, los que creyan ab ferma convicció que 'ls diners s' han fet pera rodar y 'l vi pera beurer, s' entaularen cada hú en l' hostal de sa devoció.

Aixó últim havia fet aquella tarde en Jep Gat. Lo que ell deya: «tinguent tres pesetas á la butxaca y haventhi á ca'n Pep un vi y un aygardent... com no se 'n veu á tota la rodalia,» ¿qui s' está á «ca'seu» sentint bufar la tramontana?

* * *

Las deu campanadas que en aquell moment queyan del rellotje de la iglesia semblaava que ballessin un enorme contrapás: portadas d' assí y d' allí per lo vent, ara s' ohian allí enllá, com si vinguessin del peu de la montanya y seguidament pareixía que brandessin al cim del cap. La tramontana feya batrer ab fúria las finestras que s' havían deixat obertas y 'ls rastillos de las eras. Los milers d' arbres de las voras del Ter al vinclarlse 'ls uns sobre 'ls altres produhian una remor sorda semblant á la d' un numerós exèrcit que s' acostés. Tota la naturalesa semblava lluytar en rabiosa batalla contra la tramontana.

No s' adonava, segurament, d' aytal fenòmeno en Jep Gat que ara sortia del Hostal nou tret á empentas per una ma robusta. Al menos no era d' esperar que fos tan sensible á las sensacions, tenint en compte 'ls patricons d' alcohol que havían entrat aquella tarde en son cos. S' havia estat fins á toch d' oració á ca'n Pep bebent, jugant y renegant, y al sortir d' allí, com encara li quedavan alguns céntims, havia cregut convenient «reventarlos» fent algunas estacions en los demés hostals de la vila avans d' anar á retiro. Y com ara 'l treyan del Hostal nou y no li quedava cap mes taberna pera visitar, ni cap més «calé» á la butxaca, en Jep sentia l' instint d' anarsen á joch.

Pero si havia d' encaminarshi ben abrigat era segur que aquella nit no la passaría á soplutx. Perque, ¡malehida tramontana! en Jep feya una estona que estava al mitj de la Plassa bregant inútilment pera embossarre la manta: quan agafava 'l tapa-bocas pera entortolligársel al coll, la tramontana, venint en sentit contrari á la embranzida de son bras, li feya saltar la manta de la mà y aquesta pegava un fort cop al muscle de son amo; tornava en Jep á volerse embolicar y en compte de la manta, agafava la brusa. Per fi, tot rodant, ocupat en aquesta feyna, s' embolicà 'ls peus ab la manta y caygué á terra. Aixecantse, cansat de tant lluytar, se declará

«in mente» vensut per la tramontana, no sense protestar ab una rabiosa paraulada, y's desdigué d' embossarse, á lo que hi contribuhí, sens dupte, lo que no tenia gayre fret ab la respectable càrrega de combustible que á dintre duya. Aixís donchs, decidí empenderer lo camí del jas que era aquella nit lo portxo d' en Quel Tort, perque á casa seva no 'l volían las nits que duya «pell...» que eran cinch á la setmana.

Y já fé de cristiá! li convenía anarsen á jaurer al pobre Jep. Qualsevol hauria dit lo mateix al véurel anant fent esses per lo camí de la masía, ab la manta rossegant, la barretina voleyanli á impulsos del vent, la cara esbufegada, 'ls ulls vermellosos, los llabis butits deixant sortir repugnant brumera y sostenint un «purò» de «calé,» número cinch dels que havia fumat aquell dia, ficat fins á la meytat á la boca y ab un través de dit de foch avivat per la tramontana y las fortas xuclades d' en Jep.

Qui l' hagués vist s' hauria acabat de convencer de lo fort que era 'l «gat» d' en Jep aquella nit, si l' hagués sentit ara cantar, ab veu que hauria fet morir d' indignació artística á un «dilletanti»

No hi ha valent al mon
«cum» lo carlí Cabrera...

y de moment interrompre la cansó pera esclatar en maledicions contra 'l murri d' en Pep que l' havia estafat, y desseguida ab veu esgarifosa,

A la voreta del mar...

pera de sopte pararse al mitj del camí y esclafint en forta rialla seguida d' un brutal renech, exclamar: «aixó si que es bonich... jo 't f...» quin redimontri de tramontana, fins fa ballar la casa del Tet., miréu, mireu, com voleya... ja, ja, ja... y 'l paller també balla... Pero en aquest moment la influencia de la borratxera devia estar en lo cimal perque en Jep, anantsen de tomballons, caygué tan llarch com era. S' aixecá, pero no tenint segurament prou confiansa en sas forsas pera arribar al portxo d' en Quel, s' acostá al paller del Tet que era á dues passas d' ell, allí al peu del marge y barrigant la palla 's construhi una cova ahont se tombá, xuclant encara l' «escanya pits» y mormolant ensembs alguns renechs mitj ofegats...

* *

Ab só imponent bogavan al cap de dues horas las campanas de Vilaplana; cada dos ó tres minuts paravan y se sentía allavors una veu robusta que desde 'l campanar cridava: «foch á cal Tet,» y desseguida tornavan á repicar las campanas ab lo toch de somatent.

Despertats per lo sinistre trillejar y moguts per lo sentiment caritatiu que existeix entre 'ls pagesos d' auxiliarse mútuament en semblant cassos féntloshi oblidar totes las rancuniñas personals, sortían de sas casas tots los homes útils de Vilaplana portant lo primer instrument que trobaren á mà: galledas, cassas, samals, perols... Per tots los camins del terme corrían collas d' homes, de las quals una mateixa exclamació sortia: «y ab aquesta tramontana... corrém, corrém...»

Trist ensems que bell espectacle se 'ls hi oferia á la vista al arribar á cal Tet. Del paller no hi quedava més que 'l pal socarrimat. Ab cinch minuts la palla havia cremat, y, aviat lo foç per lo vent, s' havia comunicat al llenyer que ja era un forn quals flamaradas llepavan las parets de la casa donant un tó vermellós als rierenchs de la fatxada.

Los primers que arribaren contavan, sense deixar la feyna, als que anavan venint, que, cubert ab las cendras del paller, havian trobat lo cadáver d' un home, que allí en un recó de l' era jeyaa...

* *

Dominat lo foç, mentres en Joseph Serra, 'l cafeter, estava capficat rumiant la manera de comensar la carta que enviaría á la *Crónica de la Provincia* donant compte del «ensible accident,» allí-enllá al mitj d' un grupo d' homes estava estés lo cos d' en Jep Gat portant encara pintada en sas facions l' última borratxera.

UN BAYLET DEL AMPURDÁ.

Janer de 1893.

CANSONETA

(ESCRITA EN LO TEST D' UNA TULIPA)

Avuy he vist un papalló
com te rondava,
la virondayna.

Avuy he vist un papalló
com te rondava,
la virondó.

Demá segur que hi tornará
tot fent l' aleta,
la virondayna.

Demá segur que hi tornará
tot fent l' aleta,
la virondá.

Móstrali 'l cálzer de rubí
com qui no 'l mira,
la virondayna.

Móstrali 'l cálzer de rubí
com qui no 'l mira,
la virondi.

Quan ell s' atansi plégat be
fentli denteta,
la virondayna.

Quan ell s' atansi plégat be
fentli denteta,
la virondé.

AGNÉS ARMENGOL DE BADIA.

L' ARPA ROMPUDA

ACCÉSSIT Á LA FLOR NATURAL EN LO CERTÁMEN DE TARRASSA.-1890

—Donchs qué faré tot sol?.. Ja 't veig rompuda;
tos trossos veig aquí escampats per terra,
y á mas caricias, arpa, restas muda;
en va per ton cordám la má rebota,
lo cor sentirte creu, mes lo cor s' erra...
¡que no 'm respons ni ab una sola nota!

¡Per qué ha sigut ma sort, oh Deu, tan trista!..

Com ara á tu, ajeguda,
á ma maretá un jorn morta la he vista...
la cridava com tu y no 'm responia...
¡May he plorat com vaig plorá aquell dia!

Mes me quedavas tu; d' entre sos brassos
vaig péndret aquell jorn, arpa adorada,
y eran tas notas invisibles llassos
que m' ajuntavan ab la mare aymada,
que en horas de tristesa,
quan tenint fam un mos de pa cercava,

y assegut de la acera en las llambordas,
 ab la maneta extesa,
 boy somiant á los acoris cantava,
 al mirar per la reixa de tas cordas
 darrera teu semblava que la veyá:
 ¡Ab la má 'm feya ¡adeu! y ensembs... somreya!

De nits, quan en algun portal dormia
 y m' acotxava 'l vent ab fullaraca,
 y boy dormit lo fret m' estemordia
 glassantme 'ls dits á dintre la butxaca,
 tu 'm feyas de coixí; ma rossa testa
 posava damunt teu... y somniava
 que un braseret vora dels peus tenia
 y la *non-non* un ángel me cantava!

Tu eras lo meu consol, ma amiga vera,
 eras ma llar, ma patria... ¡eras ma casa!...
 y t' has romput!... Pera trobart' sencera,
 per sentir com avans ta melodía
 y com avans poder, arpa, abrassarte,
 tot lo que tinch, sí, tot ho donaria!...
 ¡Mes ay, que no tinch res! ¡Res puch donarte!

Donchs qué faré tot sol!... Y qui 'ls meus passos
 guiará pel mon!... Al mitj de la gentada
 m' hi trobo abandonat!... Si 'n veig de brassos...
 mes ni un tan sols se n' obra
 per dar al orfanet una abrassada!...
 ¡qui 's recorda al ser vespre d' aquell pobre
 que á son pas ha trobat á la vesprada!...

Jo 'm recordo que al bosch vaig veure un dia
 un pardalet sota 'l brancam d' un roure;
 del niu n' era caygut y ab ala feble
 mirava de volar, mes no podia...
 ni menys las alas no sabia moure!...
 Y aixó que aquella branca ben baixa era,
 mes no podenthi pas volar, piulava
 ab veu tan llastimera,
 que aquell auzell ben de segur ¡plorava!

Al sendemá 'l trobí sobre una mota
de romaníns y violas perfumadas;
de la branca del niu estava á sota...
tenia 'ls ulls mitj closos,
las alas estiradas
y al niu guaytavan sos esguarts vidriosos
glassats ja de la Mort per las besadás!

Me fa una por morir!... Ara, sol, ploro,
pobre orfe solitari,
quan caritat per 'mor de Deu imploro
me diuhen per consol: ¡Que Deu t' ampari!...
Y si per cas má veu trista y conmossa
los toca al fons del cor, tampoch m' entenen,
que jo 'ls demano amor, alguna cosa
que jo no tinch y sos fillets la tenen,
y quan demano foch, la má 'm refreda
lo contacte de gel d' una moneda!...

Lo cor tenen de marbre!...
Jo veig á mon entorn l' amor de mare
com veyá 'l pardalet de son niu l' arbre;
lo demano plorant!... mes en ma cara
no hi sento 'l foch d' un bes! També ell plorava
y la branca del roure no baixava!

Demá... qui sab! Potser en una acera
hi haurá un rotllo de gent mirant tranquila
lo rostre blanch com cera
d' un pobre infantó mort. y cap parpella
de dols plor llensará una sola gota...
Se 'l mirarán com sobre aquella mota
me mirava jo un jorn aquella aucella!...

¡Qui sab si 'ls ulls vidriosos
del infantó que ja la Mort mitj tanca
los mirarán igual que 'ls ulls mitj closos
del pardalet miravan á la branca!...—

Y plorava... ¡pobret! y en tant juntava
tot tremolós de l' arpa las destrossas,
poch á poquet la alsava!... Ja era dreta...
mes queya á bocins feta
al més feble copet sobre las llosas!...

Aixís vingué la nit y encar plorava;
mes al póndres lo sol detrás la serra
un àngel los llindars del cel deixava
devallant poch á poch envers la terra...
Era l' àngel del somni; l' Deu que envia
sobre las flors gotetas de rosada,
quan mitj colradas per lo sol del dia
acotan lo seu cálze á la vesprada,
quan lo dolor lo cor del bo enmatzina
en las lluytas crudels de la existencia,
com rosada li don la pau divina
del somni delitos de la innocencia.

Com més la nit sas ombras extenia
més l' àngel á la terra s' acostava;
quan hi arribá, ja aconsolantse l' orfe
deixava de plorar... y s' adormia.

Llavoras s' hi acostá; cobricel-lantlo
ab son alàm més blanch que una congesta,
y en son llit de fullas acotxantlo,
 del infantó á la orella
acostá l' àngel sa divina testa
y li digué... no sé 'l que la veu bella
 del angelet li deya,
sols sé que l' infantó, mentres dormia,
 ab dols encís somreya...
¡Possé era que somiava
que sa marea desde l' cel venia
y una arpa tota nova li portava!...

MISSATJE (*)

Al bell punt de mitja nit,
quan tot just lo gall ne canta,
naix lo Sol d' etern amor
d' una Aurora sacrossanta.

Angelets com papallons
extenent sas blancas alas,
fan ab una son bressol,
de dosser li fan ab l' altra.

Y 'l que guarda eix gran Bisbat
de la terra catalana,
bressoleja també 'l Nin
y á cau d' orella li parla.

Lo Jesús riu de content
y de goig son cor esclata',
y mirantlo ab dols somrís
lo missatje s' escoltava.

(*) Poesia llegida al Ilm. Sr. Bisbe de Barcelona, al felicitarli 'ls familiars de la casa las festas de Nadal.

De la nau d' aqueix Bisbat,
del Pilot ne fa membransa,
de las gestas que han passat,
de tot li parla ab gaubansa.

—Jo l' he vist, diu, per 'quells plans,
per las serras y montanyas,
com Pastor de ton remat
visitant tas estimadas.

Y ab fe viva y zel constant
va seguint per mons y planas
visitant tots los afraus
y arrancant las herbas malas.

Un jorn trist de gran flagell
fou aquella nuvolada
quan la pesta com lo vent
per sa pleta s' escampava.

Mes no fuig, no, lo Pastor,
lo Moisés de la aliansa,
que signant la santa Creu
reflorir fa la esperansa.

Digne hereu de Sant Sever,
visitar vol lo Sant Pare
y romiatje jamay vist
cap á Roma n' accompanya.

Van ab ell mil caballers
per besar lo peu del Papa;
li ofereixen son escut
de las Barras Catalanas.

En sas mans li han deixat
la corona ab or brodada
que la Comtesa en son front
porta de perlas sembrada.

De Sant Pere 'l successor
á tots ab goig abrassava,
mes al veure lo Prelat
en son front lo bes estampa.

Quan de totes parts del mon
Barcelona es visitada,
espectacle encisador
joyós lo poble mirava.

Lo Prelat en mitj d' incens
del altar puja la escala;
cada pas que va donant
himnes sants lo chor ne canta.

Y aixís que arriba al bell cim
la corona que pujava
la va deixar en lo front
de la Verge Inmaculada.

Redemptora dels captius,
diu lo Prelat en veu alta,
Barcelona sempre gran
sos cors ab ton cor enllassa.

Ja han vist los segles florir
de la Seu la portalada,
rodejada d' angelets
y d' apóstols ben guardada.

Ha aixecat ab gran esfors
dos palaus que son ta casa:
lo del Angel d' Hostafrancs
com colom que exten sas alas,

y joyós lo Montjuich
lo segon porta en sa falda,
com gegant que dia y nit
vetlla 'l somni de sa mare.

Y d' esglésias gran esbart
de son zel ne fan membransa;
Sasroviras, Castellar
y altras com perlas sembradas.

Sinodals Constitucions
de sa naù son la corassa,
fruyt ne son del gran anhel
ab que vol durla á la platja.

A pesar de son fadich,
dut per forsa sobirana
no descansa poc ni molt,
ja escoltant com un bon Pare

tots los prechs de sos faels,
ja vestit ab Mitra y Capa
beneheix establiments,
ja pujant ab romiatje,

escalant del Montserrat
las crestalludas montanyas,
festejant lo Centenar
prop la Verge Catalana.

Y encara que afadigat,
quan á Barcelona entrava
ja l' esperan dins la Seu
com las estrelles á l' alba.

Zaragoza grans recorts
del Prelat ne guarda encara,
defensant ab tot son cor
la doctrina bona y santa.

De Sevilla lo Congrés,
que está trist perque ell hi manca,
tan bon punt n' es arribat
un sospir son cor aixampla.

Es com un arbre ufanós
que extenen sas tendres branças
cobricela ab dols amor
sas ovellas estimadas.

Mes avuy joh Jesuset!
per seguir tan llarga tasca
dona forsa al bon Prelat
que te la salut minvada.

Fes florir diatre son cor
primavera enamorada;
de floretas del verger
fesli mística garlanda.

Y si ab pena y dolor gran
lo Calvari puja encara,
lo Tabor puji després
de llorer portant la palma,

acompanyat d' aquells fills
que segueixen sas petjadas,
d' aquells fills que al mitj del cor
sempre li guardan estada.

HERIBERT MALLOFRÉ, PBRE.

¡PÁTRIA!...

Catalunya, pátria dolsa,
los que de cor t' estimém,
t' he voldriam tal com fores
noble, gran, independent.

Catalunya, dolsa mare,
la rassa que t' aborreix
te voldria esclava y pobre;
mes qui trevalla, no ho és!...

—Guarda ta fé y ton coratge
y ves donan temps al temps,
després creu, espera, lluyta
que be guanyarás lo plet.

EMILI PASCUAL.

LO COIXINET DEL BON JESÚS

ERA la vigilia de Nadal y en una luxosa habitació de cert palau de Madrid guarnian un cavaller y una senyora un Pessebre. Era aquest un pessebre á la espanyola y á la antiga, ab tots sos estranys trencacolls y totas sas graciosas impropietats. Rocas de suro y paper ab pastetas que aguantavan un naixement de cartró, boscos de mata, rius de vidre, barracas de palla, pastors y rabadans de terra cuya que bai-xavan per tots los viaranys de la montanya carregats de cocas, galls d' indis y gallinas pera oterir al Jesuset; remats de vacas y cabridets que pastoravan mansoyas en prats de serraduras verdas; vols d' auells no classificats en cap fauna coneuguda, perseguitos per cassadors que 'ls hi disparavan sas escopetas, sense esperar á que Schwaríz inventés la pôlvora. Un devot hermitá feya resonar la campana de la seva hermita tocant á missa, á mitja llegua encare no del rey Herodes, que guaytava á la finestra de son palau pera contemplar la degollació dels innocents; més lluny apuntava per la boca d' un túnel un tren carregat de galls d' indis, panderos y simbombas, y allá en l' últim terme s' hi entreveya la brillant cavalcada dels Reys d' Orient, atravessant un pont més atrevit que aquell famós pont del Diable, quals fonaments es fama que 'ls va

obrir aquest ilustre arquitecte, quedant fet desde llavors cap suprém de la fraccmasonería. Al peu de la montanya s' hi veyá la cova y en ella hi dormia 'l Bon Jesús en son lilit de pallas; á sa dreta 'l contemplava la Mare de Deu extasiada, y á sa esquerda 'l contemplava també Sant Joseph aguantantse en sa vara florida. La mula y 'l bou s' estavan més endins á respectuosa distancia, y á la entrada de la cova dos guardias civils de gran gala posavan ordre entre la munió de pastors que ja havian arribat, afanyosos d' adorar al Jesuset. En l' ayre, suspenys per invisibles fils elàstichs que 'ls hi donavan un suau moviment, s' hi veyá una colla d' àngels sostenint banderetas ab lletras d' or que deyan: *Gloria in excelsis!*

S' hi descubria, ab tot, que una mà inteligent havia dirigit aquella perspectiva verdaderament admirable, conservant á posta aqueixas graciosas impropietats que despertan en lo cor los dolsos recorts de la infantesa. Tot era, altament, rich y sumptuos: las figures eran totas finas y algunas de veritable mérit; un rich tapís flamench cubria la paret; antichs salmons de cristall de Venecia carregats d' espelmas y massissos canalobres de plata escampats d' assí d' allá per la montanya asseguraven als pastors que no trobarian pas á faltar en lo camí ni 'l gas ni la llum elèctrica. La estrella que guiava als Reys del Orient era una veritable estrella de riquíssims brillants, y una altra en un tot igual, colocada en lo fons de la cova, escampava sos raigs explendorosos sobre la celestial carona del Bon Jesús. Plantas estranyas de molt preu, crescudas en invernacles, guarnian la montanya y 's repetian cent cops en grans miralls que, posats los uns de cara als altres, augmentant la perspectiva, havian de produhir, reflectint centenars de llums, un màgich efecte.

Se trobava 'l senyor de qui parlém enfilat dalt d' una escala de mà, posant en ordre la munió de palafreners, patjes, soldats, cavalls y dromedaris que formavan la comitiva dels Reys del Orient. Era un jove d' uns trenta anys, qual figura arrogant respirava dignitat y gracia; portava un elegant vestit d' estar per casa, de color fosch, y un criat li anava donant desde terra 'ls personatges de la real comitiva; l' anomenava senyor marqués y sempre li donava 'l tractament d' excelència. La senyora semblava més jove y ab tot y ser molt hermosa era encare més simpática: duya un ample devantal blanch al de-

munt de son vestit, també d' estar per casa, y ajudada per una cambrera colocava un remat d' ànechs entre 'ls brins de pi que li representaven jonchs á las dues bandas del riu. Lo cavaller la anomenava Elvira y 'ls dos criats li deyan també senyora marquesa.

De cop se sentí una forta riallada darrera la cortina que tapava la porta del fons. Soltat lo marqués, girá 'l cap desde dalt de la escala ab lo rey Melcior á la má, y sorpresa la marquesa deixá escapar mitja dotzena d' aquells disminuhits pal·mípedos, que comensaren a patinar més be que á nadar en aquell riu veritablement crestallí; al mateix temps entrá a corre-cuyta en la sala una senyora jove, embolicada en un abrich de vellut blau guarnit de martas, y 's deixá anar rient en un sofà sense treure las mans de son manguito de pells.

—¡Magnífich! Grandiós! Admirable! — anava dihent sense parar de riure. — ¡Quín grabat més hermós pera la *Ilustracion Espanola!*... Cuadro de costums patriarcals. ¡Baucis y Filemon en sa daurada joventut!

— Y per ahont has entrat? — va dir al últim la marquesa.

— Filla, per la porta, y sostenint una batalla campal ab aqueix *Bruin* ab lloreya que tens á la porta. — ¡Que 'ls senyors no reben! deya; y jo, fentme la sorda, he passat de cop y volta y he sigut á temps de contemplar á aquets papás dels temps bucólichs preparant lo Pessebre pera son fill... ¿Y ahont es l' Alvaret, que no 'l veig cúsit á las tevas faldillas?

— L' he enviat al Retiro ab Miss Folk, perque vull sorpendrel.

— Y per cert — digué 'l marqués desde 'l cap de munt de la escala, — que á lo millor se 'ns entrará per la porta y 'ls sorpresos serém nosaltres.

— ¡Que vols dir ab aixó que faig nosa?... Donchs, cosinet, paciencia; que pera cassos com aquest se va inventar alló d' aguantar las flaquesas de nostres próxims, y no he sortit jo de casa meva ab un fret de sis graus sota zero pera entornarmen sense veure aquest be de Deu que es obra teva.

Y acostantse la senyora al Pessebre, comensá á seguirlo tot ab la mirada, dihent en to mofeta:

— ¡Ay, qué bonich!... ¡Los pastors y las vacas!... ¿Cóm fan, Elvira?... ¡Mú... mú...! Y 'ls bens, ¡be... be...! Y 'ls aucellets, ¡piu... piu...! Mira, Alvar, ó millor dit, Melibeo ó Tirsís ó

Clorinto, baixa d' aquesta escala ab un sombrero de palla ab llassos de color de rosa y un gayato á la má y vina ab ton Al-varet á oferir al Jesuset un plat de natas... ¡Calla! ¿Y no son los teus brillants los que fan de guia als Reys Magos? ¡Aném! ¿També á tu la felicitat doméstica t' ha fet perdre l' cap?... No més te 'ls has posat una sola vegada quan vas anar al Palau y ja 'ls portan lo bou y la mula.

—No, filla, no,—li interrompé la marquesa;—los poso al Jesuset que es al bressol. ¿Puch per ventura emplearlos millor que en honrar á Deu y alegrar al meu fill?

—Aném, aném, Dorila; pósat també unas faldillas vermelles y una garlanda de frescas rosas, y vínat en ab ton Melibeo á oferir al Jesuset una bresca de mel regalada y una plateta de mató!

—Si vols venir, aquest vespre—digué l' Marqués, tocarás la simbomba mentres nosaltres farém la ofrena.

—Me sembla que lá farás tú tot sol, Melibeo.... Incivil é intractable Melibeo, que ni tant sols per atenció á una senyora has baixat d' aqueixa escala.... Lo que es aquest vespre ta Dorila no soparà mató ab tú, que jo me la emporto á sopar á casa meva *foie-gras* y *gall truffé*... No més he vingut pera convidarla.

—¿Donas algú ball?

—No: dono una Missa del Gall.

Foren tals las ganas de riure que aquestas paraulas seriament pronunciadas causaren en los dos esposos que la mateixa dama acabá a la fí per ríuressen.

—¿Una Missa del Gall?—digué l' Marqués. ¿Y quí la diu tú ó ton marit?

—Mon senyor marit.—respongué la dama ab certa amargura—se divorceix en lo Senat fent lleys...

—Y sa senyora muller se divorceix á casa dihent missa, digué interrompintla l' Marqués.

—¡Perqué no!—Ahir se 'ns ocorregué la idea, que per lo nova ha de causar bon efecte.... Y aixó que estava d' un mal humor... Figúrat que m' havian enviat de París un sombrero d' hivern, ab un auzell hermosíssim, com no n' he vist cap altre á Madrid. Tot just l' havia tret de la capsa se me 'n entraren en lo tocador los sis noys ab una ditxosa gossa perdigueira que son pare 'ls hi ha regalat... Veure la gossa l' sombrero,

créurers que l' aucell era una perdiu y llansarshi á sobre y endúrselen agafat ab las dents tot va ser hú..... Jo xisclava, los noys reyan, la gossa lladrava, los criats corrían esverats.... En fí, á la cotxería pogueren arrencar á la gossa 'l sombrero que estava com ja 't pots pensar.

Los dos esposos reyan; la dama deya molt séria:

—Sí, rieu, rieu, que es cas per riure... Vos asseguro que si feyan á Herodes ministre de Foment me faria ministerial fins al moll dels ossos.

—¿Vols dir que la modista no te 'n faria un boneto dels trossos del sombrero? — preguntá'l marqués rient. — Aquest vespre 't serviria pera dir la Missa del Gall...

—Calla, Melibeo, y entretente ab los teus Reys, que no me las hech ab tu,—respongué la dama, y, dirigintse á la marquesa, afegí:—¿Quedém en que vindràs á las deu?... Ballarém fins á las dotze; á n' aquesta hora 'l capellá 'ns dirá la missa en l' oratori, cantará 'l cuarteto de la Capella Real, que es deliciós, pero la missa será curteta. Després soparém ab alegría y tornarém á ballar un parell d' horas més. Vindrá lo millor de Madrid, porque ab tot y la falta de temps he convidat á tothom.

—Pero ¿que va de veras?—preguntá la marquesa.

—¿Que dich algun disbarat per ventura?

—¿Un disbarat? no;—replicá 'l Marqués ab vehemencia.
¡Una heregüia, sí!

—¿Y en qué he faltat á la fé, senyor teólech?

—A la fé?... y á la esperansa, y á la caritat y á la prudencia, justicia, fortalesa y templansa; que son tres virtuts teologals y quatre cardinals.

—¡Escolti!... Y que fresca te Melibeo la Doctrina!

—Com que á més de no haverla oblidat la ensenyó cada dia al meu fill.

—¡Oh, papá modelo!... Llástima que no 'ls hi ensenyés també als meus lo Licurgo de son pare, en contes de regalárloshi gossas perdigueras.

—Y si tu anessis á la classe ab ells apendrías á no donar Missa del Gall á casa teva.

—Pero vols fer lo favor de dirme, qué hi ha en aixó que t' escandalitza?

—¿Qué 't sembla poch escàndol, convidar pera una missa de la mateixa manera que convidarías pera un *thé dansant*?

—Molt has canbiat, cosinet; perque quan estavam á Irlanda, y per Nadal l' avi 'ns duya al castell de Lord Gray, be t' entussiasmavas ab la missa solemne que allí deyan.

—Y vols tu comparar una festa de familia y de familia modelo en que 's diu una missa ab tota la devoció y solemnitat que 'l cas requereix, ab una missa que's diu y que s' oheix pera descansar de ballar y fer gana per sopar?

—¡Vaja! —digué ressentida la dama. Era lo únic que 'ns faltava veurer, un capitá d' artillería ab escrúpols de monja.

—Donchs jo encare he vist més, —afegí 'l Marqués també ressentit, una senyora Baronesa ab conciencia de gastador.

Y al dir aixó, distret, pegá un cop á la escala ab lo rey Melcior que li trencá 'l cap. Va ésser tan forta y tan cómica la enrabiada del Marqués, al veurer sense cap al ignoscent rey, que las dues senyoras esclafiren á riure.

—¡Te!... ¡Me 'n alegro! —digué la Baronesa pegant ab lo peu al cap del monarca que rodolava pel damunt de la catifa. Aqueixa víctima ignoscent m' ha fet passar la malícia.

—¡A mi poch se me 'n dona de la teva malicia! —crídá 'l Marqués, al qui acabá d' exasperar la rialla de la dama. Pero tingas per ben entés que ni la meva dona, ni jo, ni 'l meu fill, ni ningú de casa meva posará 'ls peus en la teva Missa del Gall... Aixó es una irreverencia, una profanació, cèsi un sacrilegi, y si 'l Vicari de Madrid n' heu esment pel cap baix t' excomunica... Llástima que no hi hagués Inquisició que sortirias pels carrers de Madrid emplomada ab tots los de la teva tertulia... ¡Ves quins. galls d' indis ara que s' acosta Nadal!

—¡Pero Alvar! —exclamava apurada la Marquesa, veyent que la cosa anava de debó. ¡Calla per Deu!

—¡Vaja no vull callar: que las donas sou lo dimoni!

—¡Vas errat! —crídá la Baronesa, groga d' ira. ¡May he vist pintar *dimoniesas*! *Dimonis* son sempre los que pintan.

—No li fassis cás, Agnés.

—¡Oy que n' hi faig de cas al teu marit! —deya la Baronesa anantsen enfurismada cap á la porta, seguida de sa cosina que

en vā procurava sossegarla. ¡Millor li estaría la samarra de Melibeo, que las ínfulas de Sant Pare!

—¡Y á tú 'ls cascabells de la bojería en contas del bonet de doctora mística!—afegí 'l Marqués, baixant de dalt de la escala pera buscar per terra 'l cap del rey Melcior.

—¡Ni al dimoni se li acut aixó! —deya, procurant afegirlo al cos, per si era possible la cura. ¡Si 's descuyda! De la puntada de peu que li ha donat, li ha fet malbé 'l nas.... ¡Ja 't dich jo que la tal cosineta te menos cervell que 'l rey Melcior!... Entretenirse ab una Missa com qui s'entreté ab una comedial... Y lo pitjor es que posará la ocurrencia de moda, y tindrém á Madrid missas ab cotillon y sopars ab introito...

A poch torná la Marquesa entre riallera y amohinada.

—La pobre Agnés se 'n ha anat furiosa—digué.

—Qué se 'n vagí al Senat á marejar á son marit.

—Si, home, sí; pero has estat un xich massa dur ab ella.

—Ja tens rahó que n' he fet massa: pero 'l rey Melcior n' ha tingut la culpa. M' ha agafat una malícia al véurel trencat, essent lo que més havia d' agradar al nen, que se me 'n ha anat la llengua y he dit lo que pensava.

—Y com la veritat es lo que més mortifica...

—Bojas com l' Agnés, 'ls convé molt sentirla.

—Ja tens rahó que es un xich lleugera: pero te 'l cor més hermos que he vist en ma vida.

—Y 'l cap més ple de pardalets que he coneget may.

—Y 'ns estima com á germans y com que no te ningú en lo mon que la guibi.

—Aixó es ben cert. ¿Pero qué hi podém fer nosaltres?

—Si tú volguessis...

—¿Qué?

—Podría convidar als seus fills pera que vinguessin á passar la nit ab l' Alvaret... Aixó la calmaría.

—Donchs, convídals y que vinguin..... Ab aixó 'ls pobrets xicots apendràn á casa d' altre lo que no aprenen á casa seva.

Tota contenta la Marquesa se 'n aná cap á la porta pera demanar lo cotxe: lo Marqués la seguí ab una mirada que vessava amor y ventura.

—¡Mira! —li cridá al véurela sortir. Dígali que fassi venir també á la gossa perdiguera ab son sombrero d' hivern... Aixís la satisfacció serà complerta.

La Marquesa 's posá á riure, y 'l Marqués se quedá di-
hent:

¡Las donas son lo dimoni... quant no són àngels com la
Elvira!

P. LLUIS COLOMA.

(*Acabarà.*)

DELENDÀ EST CARTHAGO

I

Nostra tu fores un dia,
terra de Cerdanya hermosa...
¡Qué trist es, al contemplarte,
contemplar miserias nostras!

De las dos nobles Cerdanyas,
la francesa y la espanyola,
si l' una es un pom de flors,
l' altra es una rica toya.
¿Per qué Deu haurá permés
que, tenint igual historia,
tenint la llengua mateixa,
tenint las mateixas joyas,
igual cel y terra igual,
iguals costums, iguales glorias,
l' una haja d' ésser francesa,
quan l' altra n' es espanyola?

Francés es lo Rosselló,
terra un dia tota nostra,
que ab rius de sanch catalana
fou regada tantas voltas.
Francesa es també la terra
hont nasqué, llamp de victoria,
la comte Jofre 'l Pelós,
dels nostres comtes la soca;
y, per ferho tot francés,

fins avuy, per més vergonya,
en terra estrangera naix
l' aygua que'l Segre rodola. (1)

Quan te veig, pobre Cerdanya,
tan abatuda y tan sola
contemplant la Espanya ingrata
que't renega y t' abandona,
me sembla senti' una veu
que diu, sortint misteriosa
d' en mitj dels cércols de núvols
que tas montanyas coronan:

«¡Ay Castella castellana,
de la terra catalana
tu n' has fet un esboranch!
Tos sayons la nostra història,
nostra llengua y nostra gloria
arrossegáren pel fanch.
¡Ay Castella castellana,
si la terra catalana
no t' hagués coneugut may!»

II

Quan se féren los tractats,
la gent de la terra conta
que en l' espay de moltes nits,
solcant lo mar de la fosca,
se veyan passar fantasma
arrossegant amplas robas
y ensangrentadas mortallas
pel mitj de las negras ombras.

Era en Jofre *lo Pelós*,
comte de altíssima gloria,
lo qui fou lo fundador
del casal de Barcelona,
que al veurer que ab los tractats
passava sa terra tota
á mans extranyas, sortía

(1) Lo Segre naix efectivament en territori francés avuy, y un dia nostre.

ardit y ferm de sa tomba
pera demanar venjansa
al tribunal de la historia.

Era en Joànn Blancas, aquell
burgés d' insigne memoria,
que un jorn, ans d' ésser francés,
en Perpinyá la famosa,
ab la vida de son fill
donava sa vida propia.

Eran, per fí, en l' ara pàtria
víctimas expiatorias,
dels màrtirs de Vilafranca
las ensangrentadas ombras.

Y tots vagavan de nit
en confusió remorosa,
recorrent los llochs sagrats,
per ells de memorias dolsas,
en que un dia 'ls bressoláren
las llurs mares carinyosas.
Y tots alsavan al cel
las mans amenassadoras,
y tots los espays omplían
ab sas queixas dolorosas,
y tots ne deyan á un temps
ab veu misteriosa y fosca!

«¡Ay Castella castellana,
de la terra catalana
tu n' has fet un esboranch!
Tos sayoïns la nostra història,
nostra llengua y nostra gloria
arrossegáren pel fanch.
¡Ay Castella castellana,
si la terra catalana
no t' hagués coneugut may!

III

Conflent, Rosselló, Cerdanya,
Querol, Vellespir, y totas
eixas regaladas terras
que un dia foren ben nostras,

al contemplarvos, mon cor
llàgrimas de sanch ne plora,
y quan veig per vostras valls
extesa la negra boyra,
me sembla que un vel de dol,
com una llosa mortuoria,
amaga ja pera sempre
lo libre de nostra historia.

Lo que féren ab llur sanch
que vertiren abundosa
los nostres passats insignes,
ho desférden ab la ploma
aqueells á qui un furt doná
lo comtat de Barcelona.

Conflent, Rosselló, Cerdanya,
Querol, Vallespir y totas
eixas regaladas terras
tan hermosas com històricas;
sent los fills dels vostres fills
tenint la mateixa historia,
y parlant la vostra llengua,
extrangers som ¡oh vergonya!
tots los nets dels vostres fills
avuy en la terra vostra.

Per' só, quan á mitja nit
sento la veu de las ombras,
confonch ab ellas mos plors
y diu ma veu regullosa:

«¡Ay Castella castellana,
de la terra catalana
tu n' has fet un esboranch!
Tos sayons la nostra historia
nostra llengua y nostra gloria
arrossegáren pel fanch.

¡Ay Castella castellana,
si la terra catalana
no t' hagués coneugut may!»

VÍCTOR BALAGUER.
Mestre en Gay Saber.

PENEDIMENT

¡Oh Pare; oh Deu, que mon y cel adoran!
deixau reposá un xich aqueix cor meu,
que trasca afeixugat en nit ben negre,
de l'aixarrahida terra per los erms.

Aquí s'está més bé: á l'ombra vostra
que 'ls rostos fa tornar marge florit,
banyat per ayres tebis y llum blava,
com un rassé encantat del paradís.

Aquí arrupit, del bofarut que 'm céga
podré servarme, com al niu l'aucell.
De mas passions la tramontana folla
roncant poruga, 'm llepará los peus.

Com nin, qu'á plech de bras sa mare 'l bressa,
l'escalf del vostre pit mon pit adorm;
esdernegat de mort en la jornada,
lo reposar assí, que n'es de dols!

¡Miráulo aqueix cor meu! Planter de lliris,
me'l dáreu vos per viurehi regalat.
D'aquell jardí d'amors, tant vert y tendre,
no'n queda ni un trist rastre: es tot un cart.

Angels hermosos qu' aquell temps baixavan,
jugant ab ma ignocencia y mas virtuts,
com aus sobtadas, un matí'm fugiren,
sentint xiular la serp del meu orgull.

De des ensá, com un anell de ferro,
m'entortulliga y puny tots los sentits,
garfintme y ofegantme ab sas set urpas,
lo malehit serpent que porto á dins.

Aquests ulls que 'm dáreu per mirarvos,
may més s'han sapigut aixecá al cel:
y sens l'esguart dels vostres ulls claríssims,
al mon he vist per llum, lo llamp no més!

Y rossegantme com los cuchs per terra,
voltat de fosca 'l seny engallardit,
la fam del cos mortal sempre empenyentme,
y una set folla en l'ànima sentint;

He hagut d'anar cercant un trist glob d'ayga
pujant lo pedregós turó dels anys;
perdent ensá y enllà sanch de mas venas;
deixant enrera lo delit d'avans!

Era que vostra lley, Deu meu, tant justa
feu doblegar mon coll al comú jou:
y he hagut d'haver almoyna de la vida,
ab lo travall, que redimeix lo cor.

Cent voltas m' han caygut inertis los brassos,
com lo magall rebot del foguer dur:
¡Oh quina allau feresta es eixa lluyta,
que ni pietat no te per los retuts!

Diu l' esperit:—¡Avant!—Y'l suhor raja,
com un cremat vapor del foch del cap.

Diu l' esperit:—¡Avant!—Y'l peu que avensa,
arreu troba bihots y relliscalls.

Per una espiga que la terra llevi,
la cuytan á segar qui sab los punys.
Lo vol de corps que 's tira ab un cadádre
no hi va ab més gola per fartars's cad' un!

Cent cops m' he arrapinyat á dalt del single
per abastá un arol de fruytas d' or;
cent cops esgarrinxat de las verdissas,
com un palet he rodolat al fons!

Eixidas de per tot, novas gentadas
ab las eynas al bras d' un nou enginy,
com d' art d' encantament, fan neixer pobles,
dels pobles vells la génera atuhint.

Y tots aferrissats á sa copdia,
prenent per inimichs als seus vehins,
com á farams carneras, l' urpa estiran,
y no queda mossech pels més petits!

L' ergull satánich y l' ènveja trista
xorollan com uns fuhets á las passions:
y gloria y honra, dignitat y mérits,
tot ho rebregan; l' esperansa y tot!

¡Perdó Deu meu, perdó! també apagada
dins de mí tinch la llum d' eix clar estel:
la llum dels vostres ulls, que 'l mon no anyora,
perque 'l condorm l' alé de la serpent!

Bregant ab l' escumós riu de la vida,
que salta com un poltro desbridat,
avuy me 'n soch vingut aquí á la platja,
per regirá ab lo cor mos dols passats.

No sé si de mos jorns tinch lluny la posta,
mes sento qu' he tombat ja á l' horisó:
mon rostre han cuyt las glassas del novembre,
y jo 'm conech no més per los recorts!

Vos heu promés tornar á n' al que plora,
la pau perduda ab vostre esguart diví:
jo os obro tot lo cor, perque altre volta,
me torni gronxá 'l vent del paradís.

Sento, Deu meu, que 'l vostre amor me crida...
y entre boyrinas d' or l' ànima os veu.
¡Oh, qu' hermosa y gentil es l' esperansa,
esta llàntia inmortal del pensament!

MARTÍ GENIS Y AGUILAR

LO COIXINET DEL BON JESÚS

(Acabament)

II

V A póndres á la fi 'l sol d' aquell dia y arribá la nit de Nadal, ab aquest perfum de romaní y farigola que no han pogut fer perdre dinou sigles; ab aqueixa alegria que devalla del cel, que 's respira en l' ayre y ta bategar lo cor ab cert glatir propi... ¡Nit santa, nit venturosa de pura alegría en la llar, de sublim solemnitat en lo temple; nit en que tot sembla que viu y sent y gosa al recort de las primeras veus de un Nen; en que la gatzara dels panderos y simbombas fa fugir tots los travalls y totas las penas y desperta fins en lo cor més empedrehit aqueixos santificats recorts de la infantesa que fan aixecar la vista al cel cercanhi la ignoscencia perduda y trobanhi potser lo perdó y 'l penediment!... ¡Ah! Grabeu be en la infantesa, al so de simbombas y panderos, la cara d' aquest Bon Jesuset que dorm entre pallas, perque dels noys ne surten los homes, per més que 'l pensarho entristeixi l' ànima, y aqueixa impressió dolcíssima 'ls hi fará regoneixer més enda-

vant, quan la ignoscencia fuig y la malicia arriba, al Deu-Nen que somriu á Belphem en lo Deu-Home que perdonà al Calvari. Canti 'l noy avuy davant del Pessebre ab alegres riallas:

Ha nascut en un portal
ple de pols y de trenyinas,
entre la mula y 'l bou,
lo Redemptor de la vida.

y aquest recort farà demà al home exclamar davant de la Creu ab llàgrimas de penediment:

Essent nen vos contemplava,
Nen en brassos de Maria,
y ab sa divina alegría
mon tendre cor s' alegrava.
Mes home y home malvat,
sense fre ni sense vallas,
ja no us busco sobre pallas,
sino en una creu clavat!... (*)

Aquesta era la gran obra que sens compendre tota sa trascendència endevinava ab son instant de mare aquella bona marquesa Elvira y procurava practicar en son únic fill Alveret. Lo noy se trobava en la seva arcoba y sa mare l' ajudava á despullar assentat en sa falda; ab tota la gravetat de sos sis anys anava repetint lo *Bendito* y la oració del Sant Arcàngel y aquella altra oració *Bendita sea tu pureza*, fixant al mateix temps en aquell hermós rostre que tan dolsament li somreya una mirada fonda, llarga, propia d' un nen quan reflexiona ó sent, que transparenta la seva ànima sincera, sense baixesa ni culpa, ab la mateixa puresa ab que transparentan las tranquilas ayguas d' un estany lo blau seré del firmament.

L' havia renyat la seva mare perque quan la mestra Miss Folck li parlava en alemany pera avesarlo en aquest idioma, ó be callava com un mort ó's posava á corre ensenyantli la llengua. Lo noy va fer dos ó tres gemes que enterniren á la mare; llavors li digué pera aconsolarlo que era ja la nit de Nadal y que á las dotze vindria á despertarlo 'l Bon Jesús que

(*) Lope de Vega: traducció dels *Soliloquios*.

baixava del cel pera salvar als homes y repartir entre 'ls noys més de mil cucurutxos de confits y cuatro carros, pel cap baix, d' aquellas joguinas que guardan los ángels entre 'ls núvols d' or que hi ha als peus de la Gloria. Y al sentir aixó 'l nen una alegria inmensa naixia suau en son cor y esclatava estrepitosa en sos llabis ab crits d' alegría, saltava en camisa per damunt la catifa, obligant á la seva mestra, la séria y tivada Miss Folck, á correr en sa persecució pera portarlo altre cop á la falda de sa mare. Li deya á més aquesta llavors que també á las dotze vindria un altre nen pobre que era germá del Nen del portal y germá de tots los nens bons minyons, y per aixó era també germá del Alvaret; pero aquell pobret nen no tenia confits, ni joguinas, ni roba, ni abrich, ni mamá que 'l volgués, ni papá que li donés estrenas, ni Miss Folck que 'l portés al Retiro!... Y per aixó aquell pobre plorava molt, molt; tant que no havia deixat de plorar en los tres mesos que era al mon. Y la carona del nen retratava llavors una expressió d' inmensa admiració y després altra de fonda pena, y dues grossas llàgrimas pujavan á sos ulls mentres prometia regalar á aquell nen desgraciat tres cucas y dos tortells y un cavall de cartró y un sombrero ab plomas y un cotxe gran, gran, tan gran com lo que tenia 'l seu papá pera anar á fer las visitas al Rey...

Poch á poch aná apagantse la xerrameca del nen y quedá á la fi sa alegría esmortuida baix lo somni, com quedan amagadas sota 'l caliu las brasas encesas. Sos ullots se clogueren, sos brassets caygueren á lo llarch del cos y son capet ros aná a descansar sobre 'l pit de sa mare. Llavors aquesta 'l colocá en son llit flonjo com un niu d' aucells, y fentli al damunt del front la senyal de la creu lo deixá somniar eixos misteriosos somnis de la infantesa en que venen los ángels de la Guarda á contar á cau d' orella dels nens macos rondallas del cel. Opinió nostra, qual candidesa fará riurer á més d' un teólech que no sabrá, no obstant, explicarnos l' origen d' aqueix celestial somriure que apareix de tant en tant en los llabis del nen que dorm sossegat.

Mentre tant havian arribat los fills de la baronesa y algunes altres personas de la familia y reguava en tot lo palau aqueixa alegre animació propia d' aquesta santa nit, que traspuia y s' escampa per tot arreu desde la sala á la cuyna. Falta-

va, ab tot, un personatge que era sempre en aquella casa lo principal en la festa d' aquesta nit. No's feu esperar gayre. A dos quarts de dotze s' aturá un cotxe á la porta; baixá d' ell la bona Miss Folck y ajudá després á baixar á una vellera miserablement vestida que amagava sota 'l mocador espellingat que la cobria una cosa que semblava un farsell. Lo marqués y la marquesa y tothom que era á la casa sortí á la escala á rebre aquella estranya visita. Obrí llavors la vellera son farsell y posá als brassos de la marquesa, en mitj del més gran silenci, un nen de poch temps, embolicat en vells llansolets de batyeta groga... Aquell era 'l nen desgraciat de que havia parlat la marquesa á son fill; aquell era 'l nen pobre que entrava en aquella ilustre casa com germà del Infantó de Bethlehem, pera conservarhi la santa costum que de tres sigles ensá portava sobre aquella família las benediccions del cel.

Una noble dama havia introdubit á las darrerías del segle xv aquesta costum que 'ls seus descendents conservavan pura. Guarnian las senyoras al acostarse 'l temps de Nadal una panera complerta pera un nen que acabés de naixer; se buscava després entre 'ls pobres dels voltants un nen de pares honrats y era portat la nit de Nadal en companyía d' aquells al palau dels marquesos. Se 'l colocava en un llitet davant del Pessebre que ja hi havia preparat, y allí la ilustre marquesa, rodejada de tota sa família, rentava en memoria del Bon Jesús á aquell nen pobre y desvalgut com ell y li posava ella mateixa las robetas que sas propias fillas havian preparat y cusit. Li oferian després al Jesuset aquella imatje seva que vivia y s'entregava als pares del nen una bona caritat. Aquesta caritat era en lo temps del marqués de que parlém una suma prou grossa pera que posada en una caixa d' estalvis, pogués produhir quant lo noy fos gran, los diners necessaris pera deslliurarlo de la quinta. Aquesta sort havia tocat á aquell any á un pobre angelet de tres mesos orfa de pare y mare, y aquest era 'l que la seva vellera ávia, l' únic sostentiment ab que contava en la terra, havia posat als brassos de la marquesa.

Aquesta obrí las pobres robes que li tapavan la cara pera besarlo dolsament al front, y va anar després seguida de tothom á depositarla en lo bressolet preparat pera l' ignoscent orfa.

Se pensá allavors en comensar la festa que havia de tenir lloc en la mateixa arcoba del Alvaret: comunicava aquesta

per un costat ab la de sos pares y 's trobava separada de la habitació de Miss Folck per un envá de fusta que 's podia retirar. Allí era ahont sense que 'l nen ho sospités s' havia guardat lo maravellós Pessebre, de tal manera que apartant de cop l' envá divisori, aparegués ab tot son explendor á la vista del nen. Encengueren centenars de llums, y parents, nens y criats armats cadascú de panderos, simbombas, floviols y ferrets, van anar á colocarse darrera del Pessebre. La marquesa agafà un pandero y travessant de puntetas la arcova de son fill, va anar á amagarse en ella, darrera d' una cortina: lo marqués... ¡Ah! marquesos y no marquesos de bigotis caragolats y estufadas patillas que aneu per aquets mons de Deu buscant sense trobarlos nous plahers; escolteu be y rieu si vos sembla, d' aquest company vostre que tant á la ma 'ls trobava!.. Lo marqués, aquell ilustre marqués que 'l 22 de Juny va combatre sol contra set, agafat á una curenya, y 'l 18 de Setembre, tirá á la cara d' un general traydor la escarapela revolucionaria que aquest li oferia; aquest marqués, deyam, corria també de puntetas ab una grossa simbomba guarnida de cascabels á amagarse al costat de la seva esposa, darrera de la cortina, pera esperar impacient la primera batallada de las dotze y despertar á son fill cantant enternit de goig humils cançons de Nadal!..

Soná per últim aquella hora plena d' alegria y de misteris y l' embá s' apartá de cop deixant veurer aquella resplandor de llum viva, al mateix temps que 'ls panderos y simbombas sonaren alegrament, acompañant á las veus que cantavan á l' una:

¡Alegria, alegría, alegría!
Qué ja es nat lo fillet de María,
Sense pena ni mal
En la nit de Nadal:

L' Alvaret s' assentá al llit d' un bot obrint los ulls admirat.

—¡La nit de Nadal!... ¡La nit de Nadal!—exclamá fora de sí creuhant las manetas; y lleuger com un auzell saltá del llit, travessá d' una correguda la cambra y va anar á caure de genolls davant del Pessebre, ab las mans creuhadas sobre l' pit y 'l cap baix... ¿Qué devia passar allavors per l' ànima d'

aquell nen ditxós? ¿Creuria de bó de bó, trobarse al cel escoltant cantar lo *Gloria in excelsis*? ¿Veuriá pot ser de veritat al Bon Jesús que somrihen li allargava la mà?... Lo cert es que quan la seva mare corregué á acotxarlo en una gran capa de pells, lo nen se resistía á mourers de sa actitud de sorpresa, y quan son pare l' aixecá en sos brassos besantlo ab deliri, grossas llàgrimas s' escampavan de sos hermosos ulls blaus y posantse una manona sobre l' cor que li glatia tot depressa, exclamá conmogut:

—¡Ay! ¡ay!... ¡déixam! ¡déixam! que jo sempre seré bon minyó... y may més li faré ganyotas á Miss Folck!...

Passats aquells primers transports de la sorpresa y santa alegria, la Marquesa s' assentá al peu del Pessebre, pera vestir al orfanet á memoria del Bon Jesús; l' un li portava l' aygua tébia y olorosa; l' altre li presentava 'ls llensolets perfumats ab romaní y espígol; aquell li volía penjar ell mateix á la faixa 'l *breveti* brodat d' anticuelas ahont hi havia los Evangelis y quan, ja vestit lo pobre orfanet, va anar Miss Folck á estovarli l' coixinet del bressol de caoba que també li regalava la Marquesa; l' Alvaret li va pendrer ab forsa cridant:

—¡No!... ¡aqueix no!... ¡Lo meu! ¡lo meu!

Y corrent al seu llit portá son coixí de tafetá rosa ab coixinera d' Holanda finíssima y l' posá ell mateix sota l' cap del orfanet.

L' endemá recullí la Marquesa aquell coixinet, com qui recull una reliquia y adornantlo ab puntas de gran preu va anar á posarlo sota l' cap d' un hermós Jesuset digne de Montañés ó la Roldana, que ajegut en un Pessebre de plata, ocupava l' centre del altar de son magnífich oratori.

III

Havía passat un any y tornava á arribar la nit de Nadal ab aqueixa inalterable regularitat del temps, qual pas impassible desfulla avuy las alegrías d'ahir y seca demá las llàgrimas d' avuy... Moltas se 'n vessavan aquella nit en lo palau dels Marquesos: los criats anavan y venian tristes é inquiets, gran

número de visitas entravan y sortían tot seguit, per no trobar en aquells salons deserts ningú que 'ls rebés, sense atrevirse tampoch á ficarse en aquella alegre alcoba del Alvaret ahont s' hi havía ensenyorit allavors la mort y las llàgrimas. Lo noy estava agonitzant: son pare, aquell home robust y valent, de cor d' acer y musculatura de ferro, a qui jamay doblegá temor de cap mena, estava aclaparat, sense mourers, ajegut en un sofá, sense donar altre senyal de vida que extremituts nerviosas y singlots convulsius.

La Marquesa, al contrari, semblava trobar forsas en la mateixa immensitat de son dolor: serena á la vista, enèrgica, sense haverse mogut en tres dias seguits del costat de son fill, ni tant sols pera pender aliment, l' estrenyía allavors entre sos brassos, embolicat en una flassada de seda, y expiava la cara cadavérica del nen que semblava pres d' aquella postració precursora terrible de la mort. A un costat s' hi estava la Baronesa Agnés, sentada prop del llit buyt, sobre l' que hi havía escampadas munió de joguinas ab las que inutilment s' havia procurat distreurer al innocent malalt. A cada quart d' hora entravan dos metjes en la arcoba y després de regoneixer al nen s' allunyavan fent tristos auguris.

A dos cuarts de dotze prengué la Baronesa un got ab una medicina y 's posá de genolls davant del nen, pera ferli pender una cullerada que l' metge havia receptat. La mare va mourer dolsament al seu fill.

—¡Alvar!... ¡Alvaret!—li digué, ab veu tan suau, que semblava una caricia.

Mes lo nen no contestava ni 's movía. Y sa fadigosa respiració s' assemblava sempre á un continuat gemech. Angunia da la Marquesa, acostá 'ls llabis á la orella del neu y repetí ab veu més alta y més tremolosa:

—¡Alvar!... —¡fillet meu!... —¿No 'm sents?... ¿Estimas á la teva mare?... ¿M' estimas?

Lo nen obrí 'ls ulls y la mirá fixament sense respondre: aixecà després sa maneta flaca y ab ella acariciá aquellas galtes pàlidas per l' insomni y que s' inclinavan sobre son rostre; després la deixá caurer extenuat y torná á clourer los ulls.

La Baronesa intentá allavors introduhir en la seva boca la cullera; més de tal manera s' havían clos las dentetas del nen que fou impossible ferli empathiar aquella medicina que

era la última esperansa. La Baronesa s' posá á plorar y cridá allavors als metges; lo més vell havía sortit y l' altre deya ab veu baixa:

Es inútil: no trigará una hora en entrar á la agonía.

Al cap de poca estona soná una batallada y desseguida una altra y després una altra fins á tocarne dotze, anunciant que l' Bon Jesu set baixava del cel pera portar pau á la terra als homes de bona voluntat. Una cosa estranya passá allavors en aquella arcoba: l' Marqués s' aixecá groch com la mort: sa muller apartá del nen sos ulls esgarriats pera llensar al seu voltant una mirada d' esglay: la Baronesa doná dues ó tres passas sense direcció fixa, mirant á tot arreu aterroritzada. S' hauria dit que quelcom que no era d' aquest mon havia passat en aquell moment per la arcoba, infundint en los presents aqueix misteriós terror que enganxa la llengua al paladar y erissa 'ls cabells; aqueixa pahor que desperta sempre en l' ànima tot lo que es sobrenatural y miraculós. Una forta convulsió extremí l' cosset del nen y 's va sentirli cridar ab veu ben clara:

—¡Me moro! ¡Mamá 'm moro!.. ¡Lo Bon Jesús me porta 'l coixinet!

La Marquesa s' aixecá com moguda per un ressort, groga, enterca com un mort, y exclamá, donant lo nen á sa cosina:

—¡Aguántal!

—Pero, ¿qué vols fer?—cridá aquella espantada.

—¡Aguántal!—torná á dir la mare ab un accent que no semblava humá y deixant lo nen en brassos de la Baronesa, y sortí depressa de la cambra, entrá en l' oratori, agafá aquell coixí del Alvaret que feya un any que ella mateixa havia posat sota l' cap del Jesu set y tornant rápidament á l' arcoba, l' posá sota l' cap de son fill que 's moría.

—¡Alvar! ¡Alvar!—deya voltant ab un bras lo coll de son marit y agenollantse abrassada ab ell al costat del llitet del nen... ¡Si Jesús no 'ns lo salva, nos quedarém sense fill!...

Regná allavors un silenci trencat á voltas, per gemes y sentintse sempre la anguniosa respiració del nen; poch á poch aquell rogalí va anar fentse menos fadigós: una hora després era més apagat y al clarejar, quan los primers raigs del dia illuminaren la cara del nen, blanch com un llessamí cullit á la matinada, era sa respiració la d' un somni tranquil.

Allavors entrá 'l més vell dels metges y preguntá després d' examinar al nen, si havia pres la medicina. La Baronesa li va senyalar tota sencera en lo got.

—Donchs allavors,—digué 'l vell movent lo cap,—lo Bon Jesuset es qui li torna á vosté son fill.

La marquesa extengué 'ls brassos y lo que no havia pogut conseguir lo dolor, ho pogué la alegria: llensá una mena de xisicle y rodolá sense coneixement al peu del llitet de son fill.

IV

Aquella nit de Nadal impresioná tant á la baronesa, que may més torná á donar á casa seva missas del gall. S' entretenia ab sa cosina en preparar la panera pera 'l Bon Jesús y anava ab tots sos fills á presenciar y pendre part en aquella santa costúm, tan antiga en sa familia.

Las revistas de salons se dolian del eclipse d' aquella brillant estrella, y la llar de sos fills recobrava 'l sant calor de son cor de mare. Més no per ésser mare excelent deixá d' ésser gran senyora, ni necessitá tampoch pera convertirse en perfecte cristiana passar tot lo dia resant á la iglesia, *embolicada*, com tem certa ilustre dama, *en un manto llarch, llarch, llarch*.

P. LLUIS COLOMA.

LOS SARDINALERS

Mitj-perdit en la boyra vespertina
que apaga las estrellas una á una,
ja á la meytat de són còmí declina
lentament, lentament, lo quart de lluna;
y acotxantse ab la pèrvida boyrada
la mar en calma resplandint serena,
onada tras onada
s'ajéu escumejant demunt la arena.

Inmóvil en la platja salvadora,
senyalant ab lo pal la volta inmensa
y ab la proa la mar, sense temensa
la barca pescadora
espera 'l cop de má que al mar la llença.

Ja 'ls remitjers son dins, á sa arribada
ressonan los escllops sobre cuberta;
la xarxa es al senó ben estibada.
De peus al aygua 'ls dos palers alerta
donan los pals, sonan dos crits—«¡Ara!—¡Ara!»
salta l' orla 'l patró y 'l llahut vara.

Ja 's capbossa, ja vira, ja s' allunya;
una estropada més y la barqueta
obehint al timó que 'l patró empunya,
se va perdent, perdent, com la cerceta
que á ran d' aygua s' escorre
lliscant entre la boyra que la esborra.

Y quan, ja en alta mar, á tota pressa
s' ha calat una pessa y altra pessa,
quan al pal es penjada la llanterna
que brandeja encenentse y apagantse;
mentres vetlla 'l patró que 'l bot governa.
sossegat ajeyentse
cadún dels remitjers sobre la manta
s' adorm á la non-non que la mar canta.

Un entre tots, lo més novell tal volta,
se remóu desvetllat;—la mar que brama
desclou sos ulls y son cervell revolta—
y aixecantse frisós de cop-y-volta
s' asséu vora 'l patró y aixís exclama:

REMITJER

¿Sabéu qué penso, Hilari?

PATRÓ

¿Tan jove y ja pensém?..... ¡mala fal-lera!

REMITJER

!Diguéume qué hi ha al mon mes temerari
ni etzarós que la vida marinera!

PATRÓ

Cert que ho es, si tu vols.

REMITJER

De tal manera,
que á forsa de pensarhi y més pensarhi
acabo cada dia
per renegar de l' hora malastruga
que 'm vaig fer pescador; quinze anys tenia
yá quinze anys no hi ha càrrega feixuga.

Avuy ne tinch dinou... y si podía
tornar á comensar, creguéu, Hilari,
que més m' estimaria
no diré pescador, ser presidari!

PATRÓ

¿Tan mal te tracta 'l mar?

REMITJER

¡Mala andanada!
poséuvos la má al pit: per la maynada
que no te més dalé que riure y corre,
que no veu altre mon que la plassetà
y 'l carrer dé má esquerra y de má dreta,
ni més mar que 'l que 's veu desde la sorra
¿hi ha ilusió més complerta y falaguera
que calar en un toll de la ríera,
ó en lo xargall que baixa de montanya,
la barqueta primera
forjada ab un suret y un tros de canya?

Y quan la *barca* á l'altra banda toca,
sense haverse estrellat en una roca
ni encallat en un banch, ¡ab quina enveja
un recorda 'l llaut que balandreja,
allá baix, mar endins, qu' un s' imagina
ben curullat d' alatxa y de sardina!

¡Allá voldriam ser! ¡aquella, aquella
es la barca qu'un vol y qu'un somía,
que'n la falca vermella
porta'l nom d' Esperansa ó de Maria!

Pero passa'l bon temps y un dia'l pare
vos posa'l's calsotets de tamarella.
vos diu: «¡A l' aygua, noy!—y un respón: ¡Ara!»
y olvidant que al partir, la pobre mare
se'n aná tot plorant á la capella,
quan la barca es ben lluny, quan casi casi
ni s'oviran las puntas de la serra,
un exclama orgullós guaytant la terra:
—¡Ja soch sardinaler, llamp que m' arrasi!...
¡Si'm veyan ara'l Quim y'l Ton y'l Nasi!

Y passa un any, y altre any, y un veu de sobra
que'l pare's va fent vell, la mare vella,
que á casa, fora'l pa, de tot hi sobra,
que l'últim comparet, pitjant la rella,
avuy compra un cavall, demá una sella,
iy qu'un hom tot pescant no surt de pobre!

Y que aquell es promés y aquell se casa,
que més d' hora ó més tart tots paran casa...
y quan un se pregunta si tal noya
no fora un bon partit, un de resposta
no pot menos de riure y dir: «¡Baboya!»
posar bocas al mon no es brava apostा,
¡posárloshi pa á dins es lo que costa!»

Y per 'xó cada nit á la carrera
—y en tant que'l comparet sense quimera
s'adorm ben descansat á casa seva—
que siga negre'l cel, que fassi lluna,
torna á ferte á la mar, prova fortuna,
cala l'örmeig y lleva...
y calant y llevant pacient espera
que si la pesca aquesta nit no marxa
demá vinga'l dofí y rompi la xarxa.

Y resignat afronta
 de perill en perill la turbonada,
 la mar enfurismada,
 la pluja, l' vent, lo llamp, una hora tonta...
 ó com avuy, que t' tanqui la boyrada,
 que passi un barco gros y t' fassi trossos
 y que l' mar d' aquí á un any t' etjegui 'ls ossos,

{Y aixó es un art? Vos ara,
 que com dihéu *feu argua*, podeu riure;
 però jo que só jove, jo que encara
 tinch prou ganas de viure,
 jo que miro y entench las maniobras
 per endevant y observo cada dia
 que per un rich que fa, fa l' mar cent pobres,
 torno á dirvos, Hilari
 que mil cops y mil més m' estimaría,
 no diré pescador, ser presidari!

PATRÓ

No m' has dit res de nou; aquesta historia
 la sabia de cor y de memoria
 ja abáns de dirla tú. Lo bot s' encalla
 nó quan es mar endíns—allá prou corre—
 Sinó al ferse á la mar; jallá s' ensorra!
 {Per ventura no ho sé? La jovenalla
 pensará y ha pensat com ara pensas;
 recorda que la ruta que comensas
 jo la estich acabant, y si podía
 tornarla á comensar... comensaría.

¡Que la mar es ingrata!
 ¿No ho es tal volta més lo tros de terra
 que després de pulit com una plata
 vé l' ayguat y l' esguerra,
 vé la pedra del cel y l' malbarata?
 {No ho es molt més la guerra,
 que avuy te lleva un bras y demá t' mata?

¿Quín art pensas trobar, siga 'l que siga,
que 't fassi potentat sense marfugas?

Per inflada que estiga
la vela més tivant fa sempre arrugas,
y 'l que passi una pena... que se 'n riga,
qu' en girántseli 'l vent ne tindrà dugas.

Fía, donchs, en la mar, que bramadora
y agarrada com es y enganyadora,
al capdevall es gran, es teva y meva,
de ningú y de tothom; y 'l que la cala
si no es avuy es l' endemá que lleva,
que la mar fet y fet... ¡no es tan, tan mala!

¿Pescador has nascut? pesca en bonhora;
si un llivant vols lligar ves com lo lligas;
si apreta massa 'l vent, vira y enfora;
y si tornas de vuyt, més val que digas
que si avuy no ha sigut será un' altra hora.

Y may per may lo dia que s' escayga
que 's tomba 'l bot y beus un glop de massa,
recorda que tothom, per més que fassa,
sinó es avuy será demá que cayga...
¡y son tants los que 's negan fora l' ayga!

Boga, donchs, y endevant, que 'l darse pena
torna l' ànima flonja y malaltissa.

Guayta: 'l cel s' asserena...
los surets van á fons... la xarxa es plena.
¡Enlayre, tocassóns! ¡Oh issa!

REMITJERS

¡Issa!

APELES MESTRES.

NOCTURN

Era nit. Fantasiavam
ab lo cor d' amor encés;
un sol alé respiravam,
després més baiet parlavam,
després ja no 'ns deyam res.

Jo jugava ab tes orelles
y ab tos cabells esbullats;
tu miravas les estrelles,
y jo les veya més belles
en tos ulls mitj desmayats.

F. MATHEU.

